

Leidraad: realisatie opdracht samenwerkingsverband GBO 2024-2025

Samenvatting standpunt:

In deze leidraad formuleert de Vlaamse stuurgroep GBO een overkoepelende visie op de opdracht van het samenwerkingsverband GBO en reiken we een werkingskader aan. Het decreet lokaal sociaal beleid en het bijhorend uitvoeringsbesluit van 2018 vormen hierbij het uitgangspunt.

We stellen acties voor ter inspiratie om de doelstellingen, functies en werkingsprincipes van het samenwerkingsverband structureel in te bedden bij de (kern-)partners op het terrein. Het GBO wordt (voortaan) niet als een losstaande structuur gezien, maar als een integraal onderdeel van de reguliere dienstverlening van OCMW, CAW en DMW.

We maken de keuze om de samenwerkingsverbanden GBO vooral te ondersteunen in het proces van vraagverheldering, rechtenverkenning- en toekenning, outreachend werken en samenwerking in het GBO (inclusief regie). Zo brengen we reliëf in de opdracht aan want alles tegelijkertijd realiseren is onhaalbaar en onwenselijk.

Het lokaal bestuur neemt de regierol op vanuit een samenwerkende en participatieve houding en betreft de kernpartners en relevante actoren om tot een gedragen lokaal actieplan te komen. Dit wordt vastgelegd in een lokale samenwerkingsovereenkomst. Daarnaast is er ook de Vlaamse stuurgroep GBO die de richting uitzet voor de samenwerkingsverbanden GBO. De vraag die hierbij voorligt is hoe de lokale besturen de regie- en partnerrol kunnen blijven opnemen nadat de subsidies in 2026 stoppen.

We stellen voor om akkoord te gaan met de leidraad op voorwaarde dat er ook voldoende middelen worden voorzien aan de lokale besturen / OCMW's om deze dubbele rol op te nemen.

1. Het Geïntegreerd Breed Onthaal (GBO) en zijn samenwerkingsverbanden

1.1. Doelstelling en opdracht

Het samenwerkingsverband geïntegreerd breed onthaal kadert binnen het decreet lokaal sociaal beleid van 9 februari 2018. Onder regie van het lokaal bestuur wordt een samenwerkingsverband geïntegreerd breed onthaal gerealiseerd dat minstens het openbaar centrum voor maatschappelijk welzijn (OCMW), de erkende centra voor algemeen welzijnswerk (CAW) en de erkende diensten maatschappelijk werk van de ziekenfondsen (DMW) omvat. Het samenwerkingsverband GBO heeft als doel de toegankelijkheid van dienst- en hulpverlening te verhogen en om onderbescherming aan te pakken.

Om deze twee doelstellingen te realiseren, kent het samenwerkingsverband GBO vier kernopdrachten:

1. Proactieve acties doen;
2. Onthaalopdracht vanuit het principe van rechtsgelijkheid realiseren;
3. Overzicht behouden tijdens het hulp- en dienstverleningstraject en continuïteit opvolgen;
4. Signaleren van drempels die de toegankelijkheid bedreigen en factoren van onderbescherming versterken.

Het samenwerkingsverband ontplooit haar doelstelling, opdrachten en acties op cliëntniveau én op een meer structureel en organisatorisch niveau.

1.2. Opdracht ten aanzien van de cliënt

Naast op een meer structureel en organisatorisch niveau, ontplooit het samenwerkingsverband haar doelstelling, opdrachten en acties op cliëntniveau door (1) het proces van vraagverheldering en (2) rechtenverkenning en -realisatie.

1. **Proces van vraagverheldering:** we streven ernaar dat bij een cliënt, ongeacht waar deze voor het eerst de stap zet met een ondersteunings- of hulpvraag, een vergelijkbare kwalitatieve, brede vraagverheldering gebeurt. Dit vanuit het principe van rechtsgelijkheid. We weten uit het verleden dat elke partner de neiging heeft die zaken te bevragen waarvoor het in de verdere hulp ook een aanbod heeft. Daarom is het belangrijk dat de kernpartners elkaar uitdagen en goed kijken naar hoe ze de vraag verhelderen op alle levensdomeinen en dit proces kunnen versterken. De partner waar de cliënt zich voor het eerst aanmeldt (initiërende partner) neemt het proces van brede vraagverheldering op en schakelt andere diensten/partners in waar nodig.
2. **Rechtenverkenning- en realisatie:** als we het over financieel-administratieve rechten hebben is het belangrijk te benadrukken dat kernpartners andere rechten kunnen toekennen. Samenwerking is dus van belang om ervoor te zorgen dat cliënten krijgen waar ze recht op hebben. In veel gevallen zal dus een toeleiding of bijschakelen naar elkaar nodig zijn om het recht te realiseren.

Gegevensdeling is hierbij zeer belangrijk, maar op dit ogenblik is het regelgevend kader hiertoe zeer beperkt. In het najaar van 2024 start men het regelgevend proces om een wijzigingsbesluit door te voeren die de gegevensdeling tussen de kernactoren verder moet faciliteren. De kernactoren implementeren dit kader en zorgen dat de medewerkers hierin vorming krijgen.

1.3. Opdracht op structureel en organisatorisch niveau

Om de hulp- en dienstverlening te verbeteren, is het belangrijk dat professionals voldoende aandacht hebben voor het actief op zoek gaan naar de drempels die cliënten ervaren. Wat niet 'lokaal' kan worden opgelost, wordt geëscaleerd naar een centraal niveau. Het gaat om het vertalen van individuele problemen naar collectieve problemen en actie ondernemen om structurele drempels aan te pakken. De focus richt zich hierbij op het uitputten van sociale grondrechten van maatschappelijk kwetsbare mensen. Het gaat om beleidssignalerend en politiserend werken op 3 niveaus: (1) identificeren en aanpakken van drempels op cliëntniveau, (2) aanpakken van drempels op mesoniveau en (3) aanpakken van drempels op macroniveau.

2. Lokaal bestuur en Vlaamse stuurgroep in het GBO

2.1. De regie wordt opgenomen door het lokaal bestuur

De lokale besturen hebben een specifieke rol, onder meer vanwege hun opdracht in het kader van het lokaal sociaal beleid. Het samenwerkingsverband GBO krijgt vorm onder regie van het lokaal bestuur. In principe krijgt dat vorm binnen de geografie van de eerstelijnszone.

Het lokaal bestuur neemt de regierol op en betreft alle relevante actoren om via een lokale samenwerkingsovereenkomst tot een gedragen actieplan te komen waarin is opgenomen hoe ze de doelstellingen, functies en werkingsprincipes willen realiseren. Als in onderling overleg de **regierol wordt overgedragen** naar een andere actor **volgen de hiervoor voorziene middelen** via onderlinge overeenkomst.

De regierol omvat:

- De administratieve aspecten van de samenwerking in het netwerk (organiseren van de tafel, agenda, verslaggeving, eindverantwoordelijke voor de rapportage...);
- Het dragen van verantwoordelijkheid voor aspecten van omgevings- en doelgroep analyse;
- Het hebben van de eindverantwoordelijkheid over het proces- en projectmanagement: hierbij hoort ook het opzetten van collectieve relaties, inzichten en middelen;
- Het stimuleren van lerende processen die de dienstverlening sturen en die het systeem in beweging zetten;
- Het fungeren als eindverantwoordelijke voor de signalering van drempels en noden van structurele verandering aan de centrale overheden en werkt daarvoor gezamenlijke beleidsaanbevelingen uit;
- Het zorgen voor de bespreking van de financiële puzzel van de gepoolde subsidies GBO en de opvolging ervan.

Het samenwerkingsverband beoogt om via dialoog tot overeenstemming te komen en problemen op te lossen. Het onderling bespreken van onenigheden binnen het samenwerkingsverband blijft het uitgangspunt; Als dit niet volstaat of indien actoren zich

niet houden aan gemaakte afspraken, dan kunnen de actoren actie ondernemen om de situatie te ontgrendelen. Hiervoor wordt een **escalatielap ingebouwd**.

- De escalatie gebeurt in eerste instantie naar de koepels DMW en CAW.
- Een tweede stap betreft een melding bij de Vlaamse administratie (Departement Zorg – Afdeling Beleidscoördinatie) die bekijkt welke gevolgtacties ondernomen kunnen worden.
- Bij de lokale besturen ontbreekt een koepelorganisatie, waardoor men automatisch bij de tweede stap start. Men baseert zich daarvoor onder meer op gedocumenteerde processen die werden gelopen.

De **Vlaamse stuurgroep GBO heeft als belangrijkste taak** om ervoor te zorgen dat de doelstellingen van de samenwerkingsverbanden GBO worden gerealiseerd. Hiertoe volgt de stuurgroep de werkingen van de samenwerkingsverbanden GBO op, stuurt bij waar nodig en voorziet in de nodige ondersteuning. Dit gebeurt conform het decreet lokaal sociaal beleid.

3. Ondersteuning: praktijk- en competentieversterking

Om de opdracht van het samenwerkingsverband te realiseren, is het noodzakelijk te voorzien in ondersteuning met het oog op het versterken van de praktijk. In het ondersteuningsaanbod focussen we op vier onderdelen die we cruciaal vinden in functie van het verduurzamen van het GBO:

1. Vraagverheldering
2. Rechtenverkenning en – toekenning
3. Outreachend werken
4. Samenwerken in het GBO inclusief regie

We bouwen aan een ondersteuningsaanbod gebaseerd op volgende principes:

- Geïntegreerd: het Geïntegreerd Breed Onthaal (GBO) wordt voortaan niet meer als een losstaande structuur gezien, maar als een integraal onderdeel van de reguliere dienstverlening binnen elke organisatie;
- Eenvoud en duidelijkheid: De werkingsprincipes zijn gericht op eenvoud en duidelijkheid. We brengen reliëf aan in waarop GBO's zich primair kunnen focussen. Alles tegelijk aanpakken is onhaalbaar, en daardoor onwenselijk;
- Ondersteunende rol: centraal is onze rol primair ondersteunend, vooral gericht op de processen binnen het samenwerkingsverband;
- Actiegerichtheid en ontwikkeling: De nadruk ligt op het daadwerkelijk ondernemen van actie. We helpen de GBO's daadwerkelijk in actie te schieten;
- Hulpmiddelen verschaffen: We voorzien duidelijke hulpmiddelen voor vraagverheldering, zoals een specifiek instrument dat direct toepasbaar is in de praktijk;
- Lerende samenwerkingsverbanden: we willen van elkaar leren en zoeken naar manieren om het kader om te zetten in de praktijk.

De Vlaamse werkgroep Vorming en Ondersteuning (WeVO) werkt een aanbod uit. Voor het ondersteuningsprogramma kunnen de samenwerkingsverbanden rekenen op de

ondersteuning van organisaties zoals SAM vzw, VVSG, en de regionale beleidscoördinatoren (Departement Zorg - Afdeling Beleidscoördinatie – team lokaal sociaal beleid). Elke lokale kernactor kan uiteraard ook terecht bij de eigen organisatie.

4. Uitvoering, opvolging, evaluatie en bijsturing

Het plan van aanpak voor de samenwerkingsverbanden GBO wordt nauwgezet opgevolgd door de Vlaamse Stuurgroep GBO. De voortgang en implementatie van het plan worden regelmatig geëvalueerd, en er worden specifieke acties ondernomen om de vooropgestelde doelen te bereiken.

Een **belangrijke mijlpaal in het evaluatieproces** is gepland tegen **midden 2025**. Op dit moment zal een globale evaluatie worden uitgevoerd, waarbij de nadruk zal liggen op het effect van het plan van aanpak en de beleidsmatige vertaling van de behaalde resultaten. Dit evaluatiemoment biedt de gelegenheid om lessen te trekken, successen te benadrukken en de koers voor de toekomst te bepalen.

5. Wat na 2025

Met de leidraad (zie bijlage 1) 'realisatie opdracht samenwerkingsverband GBO 2024-2025' wil de Vlaamse stuurgroep GBO de opdracht van de samenwerkingsverbanden GBO scherp stellen en hen ondersteunen om de doelstellingen en werkingsprincipes gedurende de resterende subsidieperiode 2024 – 2025 verder te realiseren. Dit met het oog op verduurzaming van het samenwerkingsverband GBO. Dit heeft een impact op hoe de OCMW's zich zullen moeten organiseren (zoals op het proces van vraagverheldering en rechtendetectie dat afgestemd moet worden met de andere kernpartners, tijd vrijmaken om outreachend te werken, enzovoort).

Ze wil ook de lokale besturen verder ondersteunen in hun regierol. Belangrijke kanttekening hierbij is dat de lokale besturen deze rol nu vaak onvoldoende kunnen opnemen door ontoereikende financiële middelen en regie-instrumenten met doorzettingmacht vanuit de Vlaamse overheid. Partners en instrumenten moeten flexibeler ingezet kunnen worden. Er wordt een escalatietrapp voorzien om partners te bewegen tot actie, maar er is geen garantie dat de Vlaamse regering na 2025 middelen zal blijven voorzien om de regierol en de rol als verplichte kernactor in het samenwerkingsverband op te nemen. Dit is voor ons een essentiële randvoorwaarde om de opdracht van het samenwerkingsverband te realiseren en de regierol op te nemen. Er wordt bijvoorbeeld vanuit gegaan dat elk samenwerkingsverband in de toekomst wordt getrokken door een GBO-coördinator die nu vaak vanuit de GBO-subsidies wordt betaald. Hoe deze coördinatoren na 2025 verder gefinancierd worden is onduidelijk.

6. Voorstel van beslissing

We stellen voor om akkoord te gaan met deze leidraad op voorwaarde dat er voldoende middelen worden voorzien om zowel de regierol als de rol van kernpartner (eerstelijnswerking) binnen het samenwerkingsverband op te nemen. De Vlaamse

overheid gaf aan om bijkomende middelen te vragen aan de volgende regering voor het opnemen van de regierol door de lokale besturen en voor de andere kernactoren CAW en DMW voor het opnemen van hun opdrachten binnen de eerstelijnswerking. Op de vraag of er voor de OCMW's dan ook bijkomende middelen gevraagd worden voor het opnemen van hun rol als kernactor was het antwoord negatief. Het argument was daar dat dit een Federale bevoegdheid is en er bijgevolg geen Vlaamse financiering mogelijk is. We zien echter dat dit voor bepaalde dossiers zoals werk en activering wel het geval is. Ons standpunt is dan ook dat de OCMW's dezelfde financiering moeten krijgen voor hun eerstelijnswerking als de andere kernactoren.